

פורים תשפ"ג בימים שלישי ורביעי - י"ד וט"ו באדר

גמ' תענית כט ע"א: אמר רב יהודה ב"ר שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. וברש"י: "מרבין בשמחה" - "באדר וניסן, ימי ניסים היו לישראל - פורים ופסח" ובגמ' שם: "מי שיש לו דין עם אינו יהודי, ישפוט עמו באדר"

יש המסופקים, מאימתי מרבין בשמחה, האם כבר, ביום א' דראש חודש אדר, והרי הוא עדיין ל' בשבט, [שבט תמיד ימיו מלאים, כמרוזמ בראשי תיבות שב"ט - שפע ברכה טובה], ואולי תחילת ה"מרבין בשמחה" רק בא' דאדר ממש - א' בחודש אדר?

הלכה למעשה: מרבין בשמחה מיום א' דראש חודש - ש"ך בסוף ספר "תקפו כהן" !!! וב"אדרת אליהו" (למרן בעל בן איש חי) משפטים, שהשמחה צריכה להתחיל משעת המולד [- יום שני שעה 12, 40 דקות ו 11 חלקים], כמשמעות דברי פמ"ג לשולחן ערוך תקנ"א, ב.

הערה: "מנהג לתלות טבלאות מצוירות [שלטים] "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ויש תולים על המקום שמשאירים בבית ללא טיח זכר לחורבן, כדי לכסותו, ולהזכיר שהוא זמן שמחה" (פסקי תשובות תרפ"ו, ה). ובספר אשרי האיש (פסקי הגרי"ש אלישיב זצ"ל), שאין לעשות כן, לכסות "זכר לחורבן". אמנם, בשעת תרצה בשם מור וקציעה: "שאינן צריך להיזהר לעשות בסעודת פורים זכר לחורבן, כיון שחייב לבסומי עד דלא ידע".

כיצד מקיימים "מרבין בשמחה" באדר תשפ"ג

רבים שואלים: כיצד "מרבין בשמחה"? הרי משתדלים אנו לקיים בכל יום "עבדו את ד' בשמחה" בקיום "שני תמידים כהלכתם" - "שיויתי ד' לנגדי תמיד" "וטוב לב משתה תמיד"? [-פתיחת וסיום שולחן ערוך חלק אורח חיים] במה נרבה בשמחה יותר מכך? ובפרט, רבים השואלים, כיצד נקיים "מרבין בשמחה", בעת הזאת, כאשר אבינו האב הרחמן, בעוונותינו הרבים, גזר עלינו, גזירות קשות, בארצנו הקדושה, "ארץ אשר ד' אלוקיך דורש אותה תמיד" וביותר, בעיר הקודש והמקדש, משוש כל הארץ - עיר הקודש ירושלים ת"ו?

אכן, אומרים אנו מידי בוקר ברכת "ברוך שאמר", וכמובא בטור ובספרי הפוסקים היא "שבח משובח ומפואר מיוסד על אדני פז, כי תיבותיו עולים פז", ונאמר בראש פסוקי דזימרה, כנרמז "ראשו כתם פז" ואין להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו, וקבלה היא, כי נתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה, על פי פתקה שנפלה מן שמים, ויש בו י"ג פעמים "ברוך" כנגד י"ג מידות של רחמים", והנה נאמר בו: "ברוך גוזר ומקיים" והשאלה, וכי צריך לומר שהבורא יתברך, שכל משפטיו אמת, מקיים גזירותיו? אלא, יש מבארים, "ברוך גוזר" - גם חלילה, כשגוזר גזירה, הרי הוא: "ומקיים" - מקיים הוא אותנו לעמוד בגזירתו, ולהסירה מעלינו במהרה, אם נזכור ונקיים הבטחתו לנו, בתורתו הקדושה "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם וגו' ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם!!!"

שמחת אמת כהלכתה

אמנם כן, זאת התשובה, לשואלים, במה נקיים "מרבין בשמחה"? הריבוי בשמחה באדר ובכל עת, אינו רק בביטויי השמחה החיצוניים המקובלים, אלא בעיקר הינו על ידי "פיקודי ד' ישרים משמחי לב" (תהלים י"ט, ט) - כי אין שמחה אמיתית ושלימה שורה בלב האדם, אלא כשליבו ישר, עם רצונו יתברך, ורק אז יכול ומרגיש האדם מאושר, מלשון - אושר, ומלשון - אישור, כי אין שמחה כהתרת הספיקות, כאשר בכל אשר יפנה, ובכל אשר יקרהו, פותח שולחן ערוך, ספר הלכה, וכשצריך, מקיים "עשה לך רב" ומקיים "בטל רצונך מפני רצונו" - יתברך. אין לך דבר, המשרה שמחה אמיתית ומלאה, רוגע ושלווה, והרגשת סיפוק ושלימות יותר מכך.

וכך לימדנו מרן הגאון הגרש"ז אויערבך זצ"ל, את מהות הריבוי בשמחה בכל חודש אדר: "אין צורך להרבות בפעולות של שמחה, אלא, עיקר הדין הוא, להסיר מלבו בימים אלו כל דאגה ועצב" (הליכות שלמה פורים פי"ח ארחות הלכה הערה 36). ובנימוקי או"ח בשם "שער יששכר", שכל דבר שמרבה אצלו שמחה, יש בזה מצווה והגר"ח קנייבסקי זצ"ל כתב: "אם יש לו סיוע או כל שמחה, ומסיבת מריעים, אם אפשר, יקבעם באדר" והוסיף, שבחודש אדר היה אביו מרן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל שותה מידי פעם קצת יין."

הכנות לקראת ימי הפורים

משלוח מנות ב"פירות שביעית"

דנו רבות הפוסקים: א. האם אפשר לקיים מצות "משלוח מנות" בפירות הקדושים ב"קדושת שביעית" [היינו המשלוח הראשון – לקיום המצווה, כגון סלסלת פירות שביעית, שיוצאים ידי חובה במשלוח שני מיני פירות. או עוגה ויין של שביעית] ? ב. האם ניתן להחזיר פירות שביעית למי שכבר שלח לו מנות ["פורח חובו בפירות שביעית"] ג. האם מותר לשולחם למי שאינו נוהג בהם קדושה ["ולפני עור לא תיתן מכשול"] ?

דעת האוסרים – על פי הגמ' עבודה זרה סב ע"א הפורע חובו [לענייננו, חיוב משלוח מנות כתקנת חז"ל], נחשב כעושה סחורה האסורה בפירות שביעית (הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי ח"ז יו"ד קפג, הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ש"ש להימנע לכתחילה" (דרך אמונה פ"ו י"ס"ק קכא). ואף שמצוות ארבעה מינים בסוכות וכן ארבע כוסות בליל הסדר מותר לקיים בפירות ויין של שביעית? חילקו הפוסקים, ש"דבר המתקיים בין אנשים, אפשר להחשיבו כפירעון חוב, מה שא"כ קיום מצוות שבינו לבין קונו".

דעות המתירים – הגרש"ז אויערבך זצ"ל (בספר "דיני שביעית" דגל ירושלים) הגרי"ש אלישיב זצ"ל (בספר "בית המדרש להלכה בהתיישבות") וכן נקט הגרי"י וייס זצ"ל (מנחת יצחק י, נז) מפני שקיומה של מצווה היא זכות גמורה למקיים, ואינה דומה כלל לפירעון חוב ממוני.

הלכה למעשה

א. מותר לשלוח פירות שביעית אם ב"משלוח" יותר משני פריטים, או אם כבר קיימו המצווה במשלוח אחד שאינו מפירות שביעית. וצריך להודיע למקבל שהם פירות שביעית שיידע לנהוג בהם כהלכה.

ג. שליחה לחשוד על שמירת קדושת שביעית - במשנה מעשרות ה, ג שאין למכור ולתת פירות לחשוד על השביעית, מאידך בתוספתא שביעית ו, יא "אין מוכרין לחשוד על השביעית פירות שביעית אלא מזון ג' סעודות, במה דברים אמורים בדבר המתקיים, אבל באינו מתקיים אפילו מאה סעודות מותר" ומבאר החזון איש, בדבר שאינו מתקיים, תולים שיאכל הפירות כדרכם ולא יזרקם, וכל החשש שישמרם עד לאחר שעת הביעור" על כן הכריע החזון איש: "דבר שאינו מתקיים מותר לתיתו לחשוד" וכן פסק הגר"ח"ק בדרך אמונה ח, יז [אין הבדל בין מכירה או נתינה לחשוד – הגרי"מ טיקוציסקי ב"ספר השמיטה" פ"ח הערה 11] **על כן**, מותר לשלוח דברים שאין מתקיימים לזמן ארוך [לא יין] ובדברים המתקיימים כמות קטנה של "מזון שלש סעודות" מותר. ובכל אופן, אם מוסיפים פתק "נא לשמור על קדושת שביעית" – וודאי מותר.

ד. החזרת משלוח בפירות שביעית - בשו"ת תורה לשמה (לבעל הבן איש חי) אסר. עפ"י התוספתא שביעית פ"ו ש"אין משלמים בפירות שביעית גומלין" וכן פסק הרמב"ם שמיטה ויובל ו, י "ואין עושין בהן שושבינות ואין משלמים מהם תגמולין" ועל כן פסק הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (דרך אמונה ו, י"ס"ק קכא "אסור להחזיר משלוח מנות בפירות שביעית דהוי כמשלם לו תגמולין" **לעומתם**, הגרש"ז אויערבך זצ"ל (ב"דיני שביעית" שם) והגרי"ש אלישיב זצ"ל התירו להחזיר, שהחזרה מטעם נימוס, ו"אינו נקרא חוב שאפשר לתובעו בבית דין".

ה. השולח למי שאינו נוהג מנהג ירושלים ומחמיר בפירות נוכרי אף בירושלים: דן בזה המבי"ט (שו"ת ח"א, כא) האם מותר אחד לתת לשני דבר שהלה נוהג בו איסור ולשולח הוא היתר, והכריע "כיון שעושה עפ"י הוראות חכמים שלו, יש לו על מה לסמוך" והכרעת הפוסקים: אם הלה קיבל על עצמו כעיקר הדין – יש להחמיר ולא לשולחם לו. אמנם, אם קיבל על עצמו בתורת זהירות וחומרא – **מותר לשלוח**.

הכנת משקאות לקיום "חייב אינש לבסומי בפוריא"

מצוות "עד דלא ידע"

שולחן ערוך ורמ"א תרצ"ה, ב: "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו'" ויש אומרים: שאין צריך להשתכר, אלא ישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן, אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי" [והשינה, צריכה להיות כנראה, בפורים עצמו - מועדים זמנים ב, ק"צ],

נשים - אף שחייבות בכל מצוות היום, אינן חייבות במצות לבסומי, שאין דרך נשים בשכרות, ואדרבה, להן, איסור הוא (שו"ת מועדים וזמנים שם ושו"ת שבט הלוי י, יח). **מכל מקום**, יכולות לשתות "משקאות המשכרים קלות", כגון ליקר שוקולד [מומלץ בנגיעות "שרי"], או בירה "שיינדי" ויין תוסס ברמת אלכוהול נמוכה וכדומה.

מה מכינים לקיום המצווה

משמעות דברי השו"ע תרצ"ה, ב ושאר הפוסקים, שההתבסמות בפורים, **לא דווקא ביין**, אלא בכל משקה משכר. אמנם ברש"י למגילה ז ע"א כתב: "לבסומי" - **"ביין"** וברמב"ם מגילה ב, ט"ו "ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרותו", וכן כתבו הרוקח, רל"ז והרדב"ז א, תס"ב שהמצווה ביין, משום שכל הניסים נעשו על ידי **משתה היין**. כיון שהנס היה ביין – על כן יש להשתכר לכתחילה ביין. **ואכן, למעשה**, לצאת ידי הראשונים הנ"ל - ראוי לקבוע את **עיקר השתייה ביין**, ואפשרי להוסיף שאר משקאות משכרים, אם נהנה מהם - מועדים וזמנים ב, ק"צ ושו"ת התעוררות תשובה ג, תצ"א. ואכן, בשו"ת שבט הלוי י, קז שאם שותים מיץ ענבים, לא מקיימים מצות השתייה, שאינו משכר.

עד דלא ידע ביין שביעית

פירות השביעית מקודשים ומיועדים לאכילה באופן הראוי להם, שנאמר "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כה, ו) ודרשו חז"ל לכם "ולא לאיבוד". לכן השותה מהיין צריך להשתדל לסיים את כל השתייה שלקח, ומותר שישיר בכוס כדרך שאנשים רגילים ועל השיירים הללו אין קדושה ומותר לשטפם בכיור. אמנם, אין מכבים נר ההבדלה ביין שביעית ואין משתמשים ביין שביעית לכוס שני בליל הסדר שהרי מטיפים ממנה באמירת עשרת המכות, כנהוג. **על כן נראה**, שאין למזוג למי ששותה מעבר ליכולתו לשתות, ובוודאי לנמצא במצב שכרות, שנשפך היין מכוסו לאיבוד, ומעבר ליכולתו לשתות, הרי זה כאכילה גסה, או על מנת להקיא, שזה בוודאי "הפסד פירות שביעית".

זהירות: על פי מקורות רפואיים מוסמכים: יש לשתות ינות ומשקאות איכותיים, עדיפים **בהירים** בצבעם, שאינם מכילים סוכר (יינות יבשים וחצי יבשים), כדי לאפשר עיכול מהיר, וספיגה בגוף ביתר קלות. אין לשתות יחד, או בזה אחר זה מיד, סוגי אלכוהול המיוצרים ממקורות השונים זה מזה: כגון יין + בירה יין + ויסקי, וודקה + ליקרים. **ובשום אופן** אין לשתות הרבה בירה ולאחר מכן יין, שיש להתחיל ביין, כנ"ל והשילוב גרוע ומזיק.

הערה: פירוט אופן נכון של השתייה ועצות להפגת השתייה וההתנהגות אחריה – להלן עמ' 15.

משלוחי מנות

כלים הנקנים לשליחת המנות

הקונים כלי זכוכית או מתכות תוצרת חו"ל לשלוח בהם משלוחי מנות - אינם צריכים להטבילם במקווה, שהרי טרם הגיעו לבעליהם העתידי, ובינתיים הם "כלי מתנה" ולא "כלי סעודה", אבל יש להודיע למקבלים, שהכלי טרם הוטבל (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בקונטרס "קיצור הלכות טבילת כלים" סעיף י"א וכן הכריע הגר"א נבנצל יבדלח"ט בספר "ירושלים במועדיה" הלכות פורים עמ' תי"ג). ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א לא תועיל טבילת הכלי על ידי המשלח (שו"ת תשובות והנהגות א, תנ"ב). יש לציין, שאוכל שהונח ואפילו בושל בכלי שאינו טבול - לא נאסר באכילה, אך אין לאוכלו מתוך אותו הכלי (רמ"א יו"ד ק"כ, ט"ז וערוך השולחן, י"ז עפ"י התוס').

עיטוף משלוח המנות

שימו לב !! משלוח מנות שכולו סגור ועטוף מכל הצדדים – לדעת בן איש חי (בשו"ת תורה לשמה, קמט) נחשב רק כ"מנה אחת" **בלבד**. (מפני ש"אגד שמיה אגד" כגון בלולב ומיניו ובטנא של ביכורים) על כן כשמכינים את המשלוחים (גם בפורים גשום, שחובה לעטוף הכול היטב) יש לעטוף מבין רכיבי המשלוח, מוצר מסוים או בקבוק בעטיפה נוספת מיוחדת, בנוסף לאריזתו המקורית, ואז ייחשב כמנה נוספת. ואכן, יש המשאירים את חלקה העליון של אריזת המשלוח פתוחה, או כשמוסרים משלוח כזה, מוציאים את הבקבוק או אחד המוצרים ומוסרים אותו בידם השנייה. והמנהג כיום לשלוח אפילו הכול מונח בכלי אחד (הליכות שלמה יט, הערה 36 ושו"ת שבט הלוי ג, צז).

אחסון משלוחי המנות עד פורים

אין לאחסן את משלוחי המנות לפני הפורים מתחת למיטות **שישנים עליהם בלילה** (ראה שו"ע יו"ד קט"ז, ה ואפילו עטופים - ש"ך שם, ד בשם הב"י ושו"ת רב פעלים ב, יו"ד י"ג) אמנם, אם הדבר קרה, דעת הגר"ש וזנר זצ"ל שבדיעבד ניתן לקיים בהן המצווה בפורים, מפני "שומר מצווה לא יידע דבר רע" (קהלת ח, ה). וכן הורני הגרי"ש אלישיב זצ"ל כמה פעמים כששאלתיו לעניין קופסאות ביסקוויטים, אבטיחים ושישיות משקאות שהושמו תחת מיטות, שדעת הגר"א (כמובא בחכמת אדם) להחמיר בזה ביותר שאין להאכילם אפילו לא, לבעלי חיים, **מכל מקום**, אפשר לתתם לנצרכים, משום "שומר מצווה לא יידע דבר רע", ואמנם, אירע פעם שהשאירו אוכל תחת המיטה בלילה, והורה מרן החזון איש זצ"ל להביאו לישיבת "תפארת ציון" ולא להודיעם שהיה תחת המיטה. וכן הורה להקל לעניין אתרוגים ושמן להדלקת נרות שבת וחנוכה שהונחו תחת המיטה (ראה שו"ת בנין עולם, ל"ג שו"ת חלקת יעקב ג, ז שו"ת מנחת יצחק ח, נ"ז וילקוט יוסף חנכה, השמנים, ה).

משלוח על ידי "חברה למשלוחי מנות"

חברות המקבלות הזמנות להכנת משלוחי מנות, וחלוקתם על ידי שליחים ליעדם, המציאות, עקב פקקי התנועה המצויים בימי הפורים, בפרט בשכונות של שומרי תורה ומצוות, שהשליחים מקדימים או מאחרים את מסירת המשלוחים, ויש להתנות עמם, שהמשלוח יגיע ביום הפורים שבאותו מקום **ביום פורים**, בין הזריחה לשקיעה, דהיינו בין השעות: 5:58 - 5:45 - בפרזים ובין 5:57 - 5:46 במוקפים, שהרי יש להקפיד לקיים המצווה "לעשות את ימי הפורים" ולא בלילה שלפניו או לאחריו (רמ"א תרצ"ה, ד) ואף אם ההזמנה נמסרה לפני הפורים, יש אומרים שהעיקר שתגיע ביום הפורים, ואמנם, לצאת ידי כל הדעות עדיף שגם היציאה מהשולח וגם ההגעה תהינה ביום הפורים עצמו (ראה באר היטב שם, ז ושו"ת דברי משה א, ל"ח).

הכנת ה"תחפשות"

כמה טעמים נאמרו למנהג ההתחפשות בפורים: **באליה רבה** (תרצ"ו) - "זכר למרדכי שיצא בלבוש מלכות". **בספר "מנהג ישראל תורה"** (שו"ע תרצ"ו) - "זכר לישועת פורים שהייתה נס מלובש ומחופש בדרך טבע". **בשו"ת משנה הלכות ג, ס - ס** "כיון שמחזרים על הפתחים לקבל מתנות לאביונים, וכדי שפושטי היד לא יתביישו, נהגו להתחפש". **"מנהגי ישרון"**, ק"ג - כיון "שבימי אחשוורוש נהפכה הרעה לטובה, לכן נהגו להסתיר הפנים במסווה, רמז לכתוב: "אסתיר פני" (דברים ל"א, י"ח).

התחפשות אישה לאיש ולהיפך: ברמ"א תרצ"ו, ח: "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אישה ואישה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מתכוונים אלא לשמחה בעלמא" וראה משנ"ב בשם הב"ח שיש אוסרים, ועכ"פ צריך שיהא ניכר שהוא איש והיא אישה. וברשימות הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, בשם החזון איש בראש ספר "אדר-פורים" להרה"ג צבי כהן זצ"ל שמשמעות דברי הב"ח שיש לבטל המנהג, ואמנם בספר "חוט שני" שבת ד, עמ"ר רע"ט מביא הגר"ח קרליץ זצ"ל מעשה באב שנכנס לחזון איש בפורים עם בתו המחופשת לבן, עם מכנסיים, והחזו"א גער בו, שזה חוסר צניעות, ונתן לאביה מגבת, שיכסה את הבת עד שתגיע לביתה"

בעניין זה, בוודאי **לבני ספרד יש להחמיר יותר**, שהרי המחבר בשו"ע לא הביא להקל בזה בפורים, ואכן בשו"ת יחוה דעת ה, נ: "אסור לנערים ללבוש בגדי נשים, וכן לנערות ללבוש בגדי גברים אף לשמחת פורים, שלא התירו לעבור על איסור תורה בשביל שמחת פורים".

צביעת השיער לבחורים: אף שיש בצביעת שיער לאיש איסור "**לא ילבש**" אפשר להקל באופן שהצבע אינו מייפה אלא מכער (שו"ת משנת יוסף ח, י"ז). כגון בצבע ירוק או סגול (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר "יבקשו מפיהו" ב, עמ"ר תס"ד ואין זה דומה למעשה ייפוי של הנשים (ראה שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קע"ג).

תחפושת מפחידה: ברמב"ם הלכות חובל ומזיק ב, ז ובשו"ע חו"מ ת"כ, ל"ב שהמבעית [- מפחיד] את חברו, פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. ובספר חוט שני פורים עמ"ר צ"ו: "יש להימנע מתחפושות מפחידות כי הפחד יכול להביא לידי סכנה". **ואכן, יש לשקול** אם יתחפשו ילדים, בפורים **תשפ"ג לאנשי "מגן דוד" "הצלה" "זק"א" ואיש צוות** מחלצי קבורים תחת הריסות רעידת אדמה ר"ל וכדומה.

ברכת שהחיינו על תחפושת: אם התחפושת עלתה כסף רב, ולבישתה מאד משמחת, אפילו אינה אלא ליום אחד - מברכים עליה שהחיינו ("מועדי הגר"ח (קנייבסקי זצ"ל, ח"ב תשע). ובספר "זאת הברכה" עמ' שט"ו שלדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הדבר תלוי גם ביוקר הבגד. ובספר "גם אני אודך" או"ח קמ"א: מן הדין רשאי לברך, ואם חושש לברכה לבטלה, יכוון בברכת שהחיינו על המגילה גם על התחפושת. **תיקון התחפושת ביום פורים:** אף במקום שנהגים איסור מלאכה, מלאכה לצורך שמחת פורים - מותרת (תרומת הדשן, קי"ב).

"לושי ועשי עוגות"

הנחיות מעשיות לשימוש בתנור חשמלי, להכנת אוזני המן פרווה ותבשילים חלביים ובשריים

הקדמה: התנורים כיום, מיוצרים עם דלתות סגורות באופן הרמטי, לניצול מקסימלי של האנרגיה, בנוסף, קיימת כמעט בכל התנורים, שיטת ה"טורבו", המפזרת את החום, לכל חלקי התא בשווה, על מנת לאפשר לעקרת הבית, אפייה של כמה תבניות, בעת ובעונה אחת, כשכולן נאפות באותם נתונים, מבלי צורך לתמרן עם התבניות, להעלות, להוריד וכו'. התוצאה: לא יעלה על הדעת, להכניס לאותו תא אפיה בעת ובעונה אחת תבנית עם מאפה או תבשיל בשרי, ביחד עם תבנית ומאכל חלבי, וכמובן אף לא תבנית עם בשרי יחד עם תבנית פרווה (אוזני המן, או תפוחי אדמה), שהרי הכביכול "פרווה", הופך להיות בשרי, ממש! והאוכל "אזני המן" כזה, אסור בחלבי, שש שעות!

בזה אחר זה: אפילו יוכנס הסוג השני לאחר ניקוי ואפילו הפעלת התנור לזמן מה, במידה והשני הוכנס בתוך **24 שעות לשימוש הבשרי** – אם הוכנס **חלבי לאחר בשרי או להיפך** – "המקום ימלא חסרונם". ואם היו שני סוגי המאכלים על **אותה תבנית**, באותן **24 שעות** – התבנית אסורה ועליה לשכון בהמתנה ב"בוידעם" למשך **12 חודשים!** (שהרי אין אפשרות להכשירה, אלא ב"ליבון קשה" – עד שתאדים ותוציא ניצוצות, פעולה שבלתי אפשרי לבצעה בבית, והיא גם הורסת את התבנית). **היה הדבר השני פרווה**, הפך הפרווה להיות "**בחזקת בשרי**" או "**בחזקת חלבי**", כלומר: אם הוא בחזקת בשרי – מי שאכלו, אינו צריך להמתין **6 שעות**, אבל אסור לאכול "פרווה" זה יחד עם חלבי (כולל נס קפה עם חלב רגיל). וכן "בחזקת חלבי", אסור לאכול יחד עם בשרי, אבל מותר, לפני או אחרי הבשרי. **שימו לב!!!** אסור לאפות חלות לחם פיתה או בגט בצורה של קליעה רגילה – בחזקת חלבי או בשרי, משום "אל תשכן באוהליך עוולה", אלא אם כן קולעים אותם **באפייה** בצורה בולטת שונה מצורת לחם, חלה, פיתה, בגט או לחמנייה בצורה הרגילה.

חובה לציין: לבני אשכנז – אסור להשתמש, לכתחילה, בתבנית חלבית או בשרית אפילו "אינה בת יומה" (שלא היה בה שימוש במשך **24 השעות** האחרונות), כדי להכין בה אוזני המן פרווה, כשהכוונה לאכול אותם, עם קפה בחלב, ורק בדיעבד, כשכבר הוכנו אוזני המן, בתבנית הבשרית או החלבית, ש"אינה בת יומה", אז מותר, כעת לכתחילה, לאכול את התוצאה הפרווה עם קפה בחלב. לעומת זאת, **לבני ספרד** – כשהתבנית הבשרית או החלבית "אינה בת יומה", מותר לכתחילה, להכין בה אוכל פרווה, גם אם הכוונה מראש, לאכול את הפרווה עם הסוג השונה מסוג התבנית. **ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל**, (בלבד!) מותר אף לכתחילה, להשתמש בתבנית חלבית או בשרית, "בת יומה", (כמובן נקיה לחלוטין), כדי להכין בה מאכל פרווה, ואפשר לאכול עם הסוג השונה מהתבנית, שלהבנתו בדברי השו"ע [דגים שעלו בקערה, מותר לאכלם בכותח] נ"ט בר נ"ט – נותן טעם בר נותן טעם, של היתר, מותר אף לכתחילה. **אמנם, אף הוא הוסיף:** "המחמיר תבוא עליו ברכה, ובפרט בדבר חריף, כשיש במאפה או התבשיל הרבה שום, בצל או פלפלים חריפים".

הפיתרון: אשרי הזוכים, וברשותם תנור אפיה בעל שני תאים נפרדים, באישור הפוסקים: שאין שום חיבור מתכתי ישיר בין התא העליון לתחתון ("חם מקצתו חם כולו"), ואין פתחי אוורור משותפים בין שני התאים. בחלק מהתנורים ה"מאושרים", לא ניתן להפעיל את שני התאים, בעת ובעונה אחת, למרות שעל פי דין, כשהפרדה מלאה – הדבר אפשרי. ויש אף הזוכים, ושני התאים הנפרדים, משמשים לבשרי ופרווה, ולצורך שימוש חלבי, רוכשים טוסטר אובן.

הערה: שמעתי מהגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, שעדיף לקבוע את התא העליון ל"בשרי", כיון שהשימוש הבשרי בדרך כלל, יוצר יותר אדים, שכידוע עולים כלפי מעלה. **אמנם, יש לדעת**, שעצם התחממות התא השכן בעת הפעלת משנהו, אינה מעידה כלל על מעבר בין התאים.

שימוש שונה באותו תא אפייה

המעוניינים לעבור באותו תא אפייה, מסוג לסוג הדבר אפשרי, אך ורק **בהתקיים 3 תנאים** גם יחד: **א.** המתנת 24 שעות שליומות מאז הוצאו התבשיל או המאפה הקודם מן התנור, ומאז עמד התנור **בלא שימוש**, ואזי, כל הבלוע בדפנות – נפגם, ושוב, אינו משמעותי ["נותן טעם לפגם"]. **ב.** ניקוי התא לבל יישארו שאריות, נטיפות ושומנים על פני הדפנות והתקרה. ובכלל זה ניקוי הרשת [רשת שלא מניחים עליה ישירות מאכלים, ועברה את שלשת התנאים שלפנינו, אפשרי להעבירה מבשרי לחלבי או לפרווה, ולהיפך! אבל מניחים עליה ישירות אוכל, דינה כתבנית אפייה, כדלהלן]. **ג.** הפעלת התנור כ 20 דקות, בחום שבו היה השימוש הקודם ("כבולעו כך פולטו"). **הערה:** הגר"ע יוסף זצ"ל מחמיר, שאם היה בתנור תבשיל עם הרבה רוטב, [כלשונו "מרק"], לא יועילו אף לא 3 התנאים הנ"ל, כיון "שעינינו רואות, שהרוטב ניתז לכל העברים, והתנור מתמלא בזיעה והבל העולים מן התבשיל, ואיך נדע שהתנור התנקה לחלוטין, בטרם נעבור לסוג השני", אלא אם כן, פרסו כיסוי, כגון ניר אלומיניום, או היה המרק מכוסה במכסה.

טיפ: לקראת פורים, שבת, או אירוע, כשאין במטבח 3 תאי אפייה, כדאי תמיד **להתחיל בפרווה**, וכל האופציות לפנינו. כמו כן, **לכל תנור שבעולם**, אפילו היו בו מאכלי טריפה, ניתן להכניס מזון, העטוף **בשתי עטיפות** שביניהן **יבש לחלוטין**, כיון שכלי אינו פולט ואינו בולע מצדו החיצון, אא"כ הוא רטוב מבחוץ (אגרות משה יו"ד א, מ' יביע אומר יו"ד חלק א). על כן, מנות ה"מהדרין" במטוסים, עטופות פעמיים באופן הרמטי, **שהרי תנורי החימום במטוסים**, בחזקת איסור, בוודאי בחברות תעופה זרות.

קרתה טעות בתנור - השתמשו בטעות, בתא התנור הבשרי, לשימוש חלבי או להיפך, יש להמתין 24 שעות ללא שימוש בתנור, ולהפעילו, לאחר ניקוי, בחום המרבי, במשך שעה, ולעניין התבנית – להלן.

תבניות אפייה

תבניות האפייה, עליהן מניחים את המאפים והתבשילים, במידה והתנור תוצרת חו"ל – **חייבות בטבילה** לפני השימוש הראשון – בברכה, שהרי תוך כדי השימוש בהן, נעשה המאכל ראוי לאכילה. אבל, תבניות, **אינן צריכות הכשרה**, כי אין חשש שנמרחו בתהליך הייצור בחומרים אסורים.

חובה על עקרת הבית, להחליט בטרם השימוש הראשון בתבניות, למה תשמש התבנית, **אם לבשרי, אם לחלבי או לפרווה**. כאשר התבניות זהות, יש לסמנו, בסימון עמיד לאורך זמן [כגון "לכה" של ציפורניים] כיון שטעות בתבניות עלולה להיות גורלית, לעניין המשך השימוש בה. **כאשר בת השכנים**, מבקשת תבנית בהשאלה, יש לשאלה ברחל בתה הקטנה **לאיזה צורך** מעוניינת אימא בתבנית? **שהרי, אם קרתה טעות בתבניות:** השתמשו בטעות בתבנית חלבית לבשרי או להיפך: אם התבנית, **לא הייתה "בת יומה"** (-לא היה בה שימוש ב 24 השעות האחרונות) – **האוכל מותר**. והתבנית, צריכה **ליבון** – שעה בחום המרבי, בתא שלא היה בשימוש ב 24 השעות האחרונות.

הייתה התבנית "בת יומה" (-היה בה שימוש בסוג שלה, בתוך 24 השעות האחרונות, לשימוש הנוכחי (מהסוג האחר) – **המאכל אסור**, והתבנית צריכה לנח ב"בוידעם" במשך **12 חודשים**, בכדי להתאושש, מהטראומה שעברה עליה. **הוא הדין**, כאשר נעשה שימוש בתבנית זו באוכל שאינו כשר, או חלילה כשהשתמשו בה, **בחלב וגם בשר**, יחד.

תבניות חד – פעמיות

מתוצרת הארץ ("חוגלה", "מישרים" ועוד): אינן צריכות לא הכשרה, וכמובן, לא הטבלה. **מתוצרת חו"ל:** אמר לי אבדלח"ט הגרי"ש אלישיב זצ"ל, לאחר שיצאו ממנו כמה מרבני ה O.U. שכל המיוצרות ב USA אינן צריכות הכשרה (עפ"י החוק, שם, אסור השימוש, בהברקתן, בחומרים חשודים), **משאר הארצות**, יש מחמירים להשתמש בפריסת "ניר אפייה" בלבד. **לעניין הטבלה:** דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל באגרות משה יו"ד ג, (כג): לשימוש חד פעמי, ואפילו לשימוש שני או שלישי נוסף – **אין צורך בהטבלה**. אבל לשימוש נוסף, שלישי, או כשמראש קונים את התבנית לשימושים חוזרים, לחימום בהן, או להגשה וכדומה – יש להטבילן, לפני השימוש הראשון – **בלא ברכה**. **מנייר או קרטון:** ("סופלה" מאפים אישיים): אינן צריכות **לא** הכשרה (אף לא לשימוש בפסח!), ובוודאי **שאינן** צריכות הטבלה. יש להיזהר בשימוש חוזר, במעבר בין חלבי, בשרי, או

לפרוהו. **תבניות "סיליקון"**: אינן צריכות לא הכשרה, ולא הטבלה. אלא, שיש לקבען מראש ואף לסמנן, לשימוש חד-מסלולי: חלבי, בשרי או פרוהו. **תנור "פירוליטי"** – מנקה עצמו לדעת מומחי "המכון הטכנולוגי להלכה", מיסודו של הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, לאחר שימוש בשרי, והפעלת תכנית הניקוי, אפילו הקצרה כ-35 דקות, ניתן לעבור לשימוש חלבי או פרוהו, וכן להיפך מחלבי לבשרי, כמובן, שהמדובר בתבניות אפיה שונות ומסומנות - לכל מין בנפרד, שהרי לא ניתן להפעיל את התכנית הנ"ל, כשהרשתות והתבניות בתוך התנור. (להכשרת הרשתות, למעבר מסוג לסוג, די בניקוי והכנסת הרשת לכל תנור שאינו בן יומו, במשך 20 דקות בחום שהיה השימוש הקודם, בהנחה שאין מניחים מזון על הרשתות עצמן).

שבת פרשת "תצוה", יא אדר - פרשת "זכור"

תקנו חז"ל לקרוא בשבת שלפני פורים פרשת מחיית עמלק לזכור מעשה עמלק, ואף שהזכירה היא פעם בי"ב חודש, הסמיכה לפורים, להסמיך מחייתו למעשה המן שהיה מזרעו, כנאמר "והימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כ"ט) - להקדים זכירה לעשייה (משנ"ב תרפ"ה, א). יש אומרים בשחרית - יוצר לפרשת זכור (מ"ב תרפה, ב).

מוציאים שני ספרי תורה: בראשון קוראים פרשת תצוה, ובשני, מפרשת כי תצא: **"זכור את אשר עשה לך עמלק"** (דברים כ"ה, י"ז). ונכון לקרוא בפסוק האחרון: פעם - זכר בצירי. ופעם זכור - בסגול (מ"ב תרפה, יח) ובספר בית מועד בשם הגה"צ הגרש"ז זלזניק זצ"ל שנוהגים לחזור רק על המילים: "תמחה את זכר עמלק" ולא על כל הפסוק. וב"לוח ההלכות והמנהגים" שמועה בשם הגר"ד סולוויצקי ראש ישיבת בריסק, שבעיר בריסק היה בעל הקורא הראב"ד הג"ר שמחה זעליג ריגר, חוזר רק על המילה "זכר" בלבד. ואין קטן עולה לקריאת "זכור" (מ"ב רפ"ב, כג). **ההפטרה**: "ויאמר שמואל וגו' (שמואל א, טו). אין אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות (מ"ב תרפה, יח). אך אומרים "צדקתך וגו'" במנחה.

מהות מצות "זכור"

בקריאה זו, מקיימים **מצוות עשה** לזכור מעשה עמלק, שנאמר: "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'" (דברים כ"ה, י"ז) **ולא תעשה**: "לא תשכח". ומצוות הזכירה בקריאה מתוך ספר תורה מהודר ובדוק, ומשתדלים לשמוע, כל אחד בהברת עדתו, אף שאין זה מעכב בדיעבד, ויכוונו הקורא, העולה, והשומעים לצאת ידי חובת זכירת מעשה עמלק ומחייתו.

מי שלא שמע "זכור" בשבת, יכול לצאת בשמיעת קריאת "ויבא עמלק וגו'" בפורים בבוקר (מג"א), אמנם, המשנ"ב בסי' תרפ"ה, א תמה, הרי לא נזכר שם, לא "זכור" ולא "לא תשכח" ? ועי' בחכמת שלמה שם.

הערה: אין נכון לקדש ולאכול לפני קיום מצוה דאורייתא של שמיעת קריאת זכור, אלא אם כן, בשעת צורך גדול, ולאכול פחות מ"כביצה" (56 גרם). כבסי' תרנ"ב, לענין אכילה קודם נטילת לולב, בסוכות. **נשים מותרות** כשצריכות לכך, לקדש ולאכול לפני שמיעת "זכור". אבל נערה, שהיא בשנה שלאחר שנעשתה בת מצוה, ושומעת "זכור", ראוי לה להימנע בשנה זו, מלקדש ולאכול לפני השמיעה, כיון שזו לה הפעם הראשונה, לקיים מצווה, שחיובה, ייתכן, מהתורה (הגר"מ שטרנבוך שליט"א ב"מועדים וזמנים", פורים).

חובת אישה בזכירת עמלק

כתב ספר החינוך מצוה תר"ג: "ונוהגת מצוה זו בכל מקום [בין בא"י בין בחו"ל] **בזכרים** כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, **ולא לנשים**" וכן כתבו שו"ת אבני נזר או"ח, תקט ושו"ת תורה לשמה, קפז. ויש שתמהו: הרי אינה מצוה "שהזמן גרמא" ? ויש בה גם "לאו" ? ואם הנשים (אימהות, גננות ומטפלות) לא תזכרנה, איך יזכרו הקטנים ? ואמנם, למעשה כתב כף החיים תרפ"ה, ל: "בעיקר המצווה **ודאי חייבות** ואם באות לשמוע יש להן שכר". ואף **מין החפץ חיים** בספר המצוות הקצר (מצות עשה עו) שנשים **חייבות** בשמיעת זכירת עמלק, וכן הורה בשו"ת מנחת יצחק ט, סח שצריכות לנהוג כדעת רוב הפוסקים ולבוא לשמוע הקריאה. ובשו"ת מהרי"ל דיסקין בקו"א, קב שלפי הדעות שהקריאה דאורייתא גם נשים חייבות, וכן פסק בשו"ת בנין ציון החדשות, ח בשם הגר"נ אדלר זצ"ל. וכידוע, בעל "ערוך לנר" הגאון רבי יעקב עטלינגר זצ"ל עשה בשבת זכור, את המוטל על המשרתת היהודייה בבית, כדי שתתפנה לשמיעת "זכור" ובשו"ת יחיה דעת א, פ"ד: **"ראוי ונכון**

שנשים היכולות לבוא לעזרת נשים של בית הכנסת בשבת זכור לשמוע הקריאה תשתדלנה לעשות כן, לצאת ידי כל הפוסקים, ומה' יישאו ברכה".

מנהג נשות ירושלים: אמר הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שבירושלים נהגו תמיד הנשים לבוא לשמיעת "זכור", ורק כשקשה להן לבוא – רשאיות לוותר (שבות יצחק פורים יא, א ו"יבקשו תורה מפיהו" פורים ב, עמ' קמג). **ולמעשה**, האם ראוי לנשים לבוא **דווקא**, לבית הכנסת לשמיעת "זכור" **ברוב עם**, כשקוראים כל הציבור: משמעות דברי המ"ב תרפט, א שאין לאישה עניין ללכת דווקא לבית הכנסת, ולשמוע ברוב עם, כלשונו: "וכן בקצת מקומות נוהגות ללכת לביהכ"נ" – כן דייק מלשונו בשו"ת חלקת יעקב או"ח, רלב, ולדעתו, גם משום "כל כבודה בת מלך פנימה" אין לה עדיפות לבוא לביהכ"נ, בקריאת כל הציבור, **אמנם** בחיי אדם קנה, ז: "מצוה מן המובחר לילך לביהכ"נ, הוא ואשתו וכו' וכן כתב כף החיים תרפז, יב .

במקומות שקובעים קריאת זכור מיוחדת לנשים: יוצאו ספר תורה כשיש שם עשרה גברים, ולא יברכו על הקריאה – שו"ת מנחת יצחק ט, סח ובילקוט יוסף חלק ב עמ' קלו. **נשים, שאינן יכולות לבוא לבית הכנסת**, כגון יולדת והמטופלת בילדיה – פטורות. ואפילו רגילה בכל שנה לשמוע הקריאה - אינה צריכה התרה, ונכון שתקראנה פרשת זכור בביתן, מתוך החומש - שו"ת תורת חסד, ל"ז משנ"ב תרפ"ה, י"ז, שו"ת אבני נזר, תק"ט תורה לשמה, קפ"ז מנחת אשר (וייס) ה, מ"ח ושו"ת יביע אומר ח"י יו"ד, ז.

"חישבתי דרכי"

ההשתייכות ליום הפורים

"אין לך אדם שאין לו מקום" (אבות ד, ג)

מרדכי ואסתר בהסכמת ראשי הסנהדרין שתקנו ימי הפורים, קבעו מראש "להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמישה עשר בו, בכל שנה ושנה" (אסתר ט, כ"א) ומובא בשם מרן החת"ס זי"ע, מדוע לא נקבע יום אחד בכל העולם? כדי, שלא יהא עם שלם עוסק במשתה ושמחה באותו יום, ותורה מה תהא עליה? על כן, בכל אחד מימי הפורים חלק מקיימים פקודי ד' משמחי לב בלימוד ובימינו מתקיימים דבריו, כשאלפי אלפים לומדים "אבות ובנים" בעת אשר היהודים אשר במקומם יום פורים, אוכלים ושותים בשמחה של מצווה. **שימו לב!** יש לתכנן מראש את מקום ההימצאות בימי הפורים. ו"סוף מעשה, במחשבה, ואף במעשה תחילה" כדלהלן.

עיקרי כללי "בן עיר" ו"בין כרך"

שיטת המשנה ברורה (תרפ"ח, י"ב): "דאם הוא שייך לערי הפרזות אפילו יום אחד, קרוי פרז וקורא בי"ד" וכן לעניין "בן כרך". כמו כן, "זמן קריאה הוא העיקר ביום, וכיון שהיה בערי הפרזות בתחילת היום י"ד - קורא בי"ד" שהקובע את השתייכות האדם ליום הפורים, **תלוי, היכן הוא נמצא בעלות השחר** של בוקר הפורים (פרזים או מוקפים) – היינו: **בפרזים השנה – תשפ"ג** בבוקר שלישי בשעה **4:48** ובמוקפים בבוקר רביעי בשעה **4:47**. ומה הייתה דעתו בשעת יציאתו מביתו. **מאיך, לדעת מרן החזון איש** (או"ח תקנד, ו), אין די שיהיה בעיר באור בוקר של יום י"ד, אלא צריך שיהא פרז כבר מתחילת הלילה ותהיה דעתו להיות שם עד אור הבוקר. ולדעתו, הקובע **מה הייתה דעתו של האדם בכניסת הלילה** היכן עתיד להיות מחר בתחילת יום הפורים. **אמנם**, בהמשך, פסק המשנ"ב, ש"אם עלה לירושלים על דעת לחזור לעיר, לאחר עלות השחר של י"ד ..... או בליל ט"ו, וכך עשה - קורא בי"ד לילה ויום, אף שנמצא בירושלים (ולכאורה הדבר דורש הבנה, הרי לא היה ב"האיר היום" של י"ד בעיר? והדבר סותר את כלל היסוד שקבע שהקובע את השתייכות האדם ליום פורים דפרזים, היא הימצאותו שם ב"האיר היום"?

יש לדעת: בכל שינוי בתכנון או בתוכנית יש להתייעץ במורה הוראה, להלן פרוט האפשרויות השונות של מעברים בין כרך לעיר ולהיפך בפורים תשפ"ג **הלכה למעשה**.

1. מי שיצא ביום שלישי מירושלים, בעשר בבוקר, ונסע ל"עיר פרזים" אינו מתחייב שם בפורים כלל, ואם חזר למחרת – יום רביעי בעשר בבוקר לירושלים – יש שכתבו: "יצא קרח מכאן ומכאן", ומעיקר הדין, אינו שייך לאף פורים. ואסור לעשות כן

2. יש הזוכים, ובדעתם להיות בשני המקומות, ואכן נמצאים בכל מקום בעלות השחר (בפרזים - 4:48 ובמוקפים - 4:47) - וזוכים לשני פורים... 3. הנמצא בירושלים באור ליום שלישי, ובדעתו להיות בעלות השחר בפרזים - חייב בקריאת המגילה כבר באור ליום שלישי בירושלים (אפשרי בשכונת רמות, בביכ"נ ספרדיים על פי שיטת הקוראים גם ב"ד).

מצוות הפורים

א. תענית אסתר. ב. קריאת המגילה. ג. משלוח מנות. ד. מתנות לאביונים. ה. סעודה ושמחת פורים.

"תענית אסתר"

בכל העולם ביום שני - י"ג אדר

תחילת הצום - עלות השחר: לבני אשכנז - 4:32 לבני ספרד - 4:48 המעוניינים לקום לאכול קודם עלות השחר, צריכים לעשות תנאי אור ליום שני, לפני הליכתם לישון - "איני מקבל עלי התענית עד עלות השחר". לעניין שתיה: בני אשכנז - אם רגיל לשתות אין צריך להתנות (משנ"ב) בני ספרד, מלשון השו"ע משמע שצריכים. מותר להתחיל באכילת פת עד חצי שעה לפני עלות השחר, ותוך החצי שעה אין לסעוד יותר מ"כביצה" פת (56 גרם). לבנות ונשים אין האיסור לאכול בחצי שעה שלפני עלות השחר - דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לעניין כל השנה בני אשכנז אומרים "אבינו מלכנו" בשחרית (אפילו מי שאינו צם), אבל במנחה - אין אומרים, לא תחנון ולא "אבינו מלכנו".

סיבת התענית

כתב הרמב"ם, הובא במשנ"ב תרפו: זכר לך, שנקהלו עם ישראל לעמוד על נפשם ולבקש רחמים ותחנונים בצום ובזעקה מבעל הרחמים שיצילם מאויביהם [כמשה רבנו בזמן מלחמת עמלק שכבדו ידיו, כי היה יושב בתענית] - כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע לכל אחד בעת צרתו כשמתענה, ושב אל ה' בכל לבבו. (חיי אדם קנ"ה, ב) טעם נוסף, כדי להכניע את כוח היצר הרע המקטרג על ששמחים בפורים, לפעמים שמחה של הוללות ח"ו (כף החיים תרפ"ו, ח). ואכן, בתענית אסתר: מותר לשמוע מוזיקה מוקלטת, ומותר להסתפר ולהתרחץ כרגיל, שאין זה צום על החורבן. אמנם, לעניין נגינה בכלי ושמיעתו - כיון שהוא יום צום, יש להימנע (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל ב"אשרי האיש" ג, מא אות כ).

החייבים בתענית

כל איש ואישה בריאים בס"ד - חייבים להתענות. חולים, מחלימים, חלשים וזקנים שלדעת רופא, הצום עלול להזיק לבריאותם - לא יתענו (רמ"א משנ"ב, ד וכה"ח, כ"ב) ובכלל זה, מעוברות, יולדות ומניקות (תוך 24 חודש ללידה) אפילו הפסיקו להניק, וכן מפלת כמניקה (עפ"י שו"ע תק"נ, א מ"ב, ג כה"ח ודעת תורה שם).

חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה לרוב הדעות - אינם מתענים בתענית אסתר, ואף אינם צריכים להשלים ביום אחר (שע"ת ברכ"י ושעה"צ, ט"ז), וכשמתענים ביום חופתם, יכונו שתעלה תעניתם גם בשביל תענית אסתר. ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיתענו חצי יום (פסקי שמועות עמ' מו).

חלה "ברית מילה" ביום התענית - בעלי הברית (אבי הבן, הסנדק והמוהל) יחמירו לצום עד חצות - ולאחר "מנחה גדולה" - 12:20 בוודאי יש להקל שיפסיקו הצום (משנ"ב, ז ושעה"צ, ט"ז). קטנים שלא הגיעו למצוות - פטורים מהתענית (חיי אדם קנ"ה, ג וקצוש"ע קמ"א, ג).

נתינת "זכר מחצית השקל"

נוהגים לתת ביום תענית אסתר או לפני קריאת המגילה ב"מוקפים" - כדלהלן, "זכר למחצית השקל", שהיו נותנים בזמן שבית המקדש היה קיים, לקניית קרבנות הציבור, וניתן גם כן, כדי "לכפר על נפשותיכם", ובגמ' מגילה י"ג ע"ב: "אמר ר"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך, הקדים שקליהם לשקליו". כיום נוהגים לתת גם עבור נשים וקטנים, ואפילו מעוברת, נותנת עבור עוברת, שנאמר "כל העובר על הפקודים" - אל תיקרי עובר אלא עובר. ונותנים את הכסף לעמלי תורה הלומדים מתוך

הדחק (רוח חיים לגר"ח פלאג'י זצ"ל, תרצ"ד ושו"ת יחוה דעת א, פ"ו). ואין לפרעו מכספי מעשר, ואין חובה להעבירו בו ביום.

כמה נותנים: מעיקר הדין, יוצאים בנתינת שלש מטבעות [נאמר 3 פעמים "תרומה" בפרשה], של "מטבע הנקראת מחצית באותה מדינה" היינו אצלנו שלושה חצאי שקלים (רמ"א תרצ"ד, ב ביאור הלכה וכף החיים שם). וכן נוהגים בני אשכנז. ושמעתי מהגר"ח פ"י **שינברג זצ"ל**, שחצי דולר אינו נחשב למטבע של המדינה בארץ ישראל, שהרי לא נעשה שימוש במטבעות הדולר בארצנו.

יש מהדרים לתת את הערך המקורי של "מחצית השקל" של תורה, שהוא שווי של 10 גרם כסף טהור [בניקוי 1/16 סיגים, ותוספת 17% מע"מ] על פי מחיר הכסף, בבורסה למתכות. וכידוע "שווה פרוטה" הוא אחד חלקי 40 מגרם כסף, ואם כן, כיון ששווי "שווה פרוטה" באדר **תשפ"ג** – כ 9 אגורות, הרי ששווה פרוטה 9 אגורות כפול 40 = 1 גרם כסף, וגרם כפול 10 = 36 שקלים, וכן נוהגים בני ספרד. אין היד משגת, אף לבני ספרד, די בנתינה אחת של 36 שקלים ועבור שאר בני הבית 3 חצאי שקלים, לכל אחד.

זמן נתינת "זכר למחצית השקל": בפרזים - ביום תענית אסתר [שני] בין מנחה לערבית – כף החיים, כ"ח ובספר דרכי חיים ושלום, תתמ"ג. ובירושלים ובמוקפים – בלוח לא"י שיתנו גם כן ביום התענית יש נותנים לפני מקרא המגילה. ומרן הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל נתן לפני ערבית בליל ט"ו (הליכות שלמה יח, ט).

אמירת "עננו"

הצם – אומר "עננו" בשומע תפילה, בני ספרד – בשחרית ומנחה. בני אשכנז – רק במנחה. ואפילו הצם רק עד חצות (11:50) ומתכוון להפסיק הצום, כדאי שיתפלל תחילה מנחה, מנחה גדולה - 12:20 ויאמר "עננו" (בני אשכנז: "עננו ביום צום התענית" [כנוסח עננו של בני ספרד] ולא "ביום תעניתנו") **השוכח לומר "עננו"** – אינו חוזר ומתפלל, ויכול להשלימו ב"אלקי נצור" כבקשה. בני אשכנז אומרים "אבינו מלכנו" רק בשחרית.

יום המסוגל לבקשות

כתב בספר קב הישר סי' צ"ז: "כל מי שצריך רחמים על איזה דבר וצריך להתפלל עליו [מי מאתנו בעת הזאת אינו זקוק לרחמים] ייקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר מזמור כ"ב בספר תהילים: "למנצח על אילת השחר" – היא אסתר, ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה'. ויזכיר זכות מרדכי ואסתר, ובזכותם ייעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותתקבל תפילתו ברצון".

סיום הצום – 5:58 ויש נוהגים – 6:07

אכילה ושתייה לפני קריאת המגילה – לבני הפרזים

בריאם ובריאות אסורים לאכול בטרם שומעים קריאת המגילה, אפילו התענית קשה עליו (רמ"א תרצ"ב, ד) ואפילו טעימה קצת אין להקל אלא לצורך גדול, דהיינו חולה קצת או חלש שהתענית קשה עליו, ושיעור טעימה, היינו: כביצה [56 גרם - להגר"ח נאה ו 100 גרם לחזון איש] פת, או משקים בשיעור כביצה, היינו משקה משכר (יין, י"ש, בירה וכדומה) אבל תה, קפה ושאר משקאות קלים - **מותרים** ללא הגבלה, וכן פירות וירקות - **מותרים** אפילו הרבה (משנ"ב שם, עפ"י המג"א סוס"י רל"ב ובמשנ"ב ל"ה) עוגה ותבשילים מחמשת מיני דגן אסורים אלא עד כביצה כפת (פמ"ג תל"א, א"א, ד). **נשים חלשות** - מותרת להן טעימה כנ"ל. ואם ההמתנה עד שיבואו לקרוא לפנין תזיק לבריאותן - יכולות לאכול סעודה כרגיל, כיון שתלויות בקורא להן, כאילו מינו "שומר" שיזכירם לקרוא (שו"ת שלמת חיים, ק"ד).

ליל פורים תשפ"ג

באים לבית הכנסת **בבגדי שבת ויום טוב** (רמ"א) כנאמר: "ומרדכי יצא... בלבוש מלכות, ותלבש אסתר מלכות" (כה"ח).. בני ספרד פותחים ערבית באמירת פרק כ"ב מתהילים: "למנצח על אילת השחר" וגו'.

הערה: יש שכתבו, שאין ראוי להתפלל תפילת עמידה בתחפושת (הגרי"ש אלישיב והגר"נ קרליץ זצ"ל). אמנם, דעת הגר"ש וזנר זצ"ל, שאם אינו מתעסק בה, ומתפלל בכוונה - אין להכריחו להסירה.

"על הניסים"

בערבית שחרית ומנחה אומרים **"על הניסים"** – בימי מרדכי ואסתר וכו' **בפרזים** – רק ביום שלישי ובמוקפין – רק ביום רביעי. **השוכח** "על הניסים" אם נזכר לפני הזכרת ד' בהטוב שמך וכו' חוזר ל"ועל הניסים". אמר ד' – **אינו חוזר**. ואפשר לאומרו ב"אלקי נצור" בצורת בקשה: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כאשר עשה." בימי מרדכי וכו'. **ירושלמי ומוקף** שטעה ואמר בתפילה "על הניסים": אם נזכר כל עוד לא חתם (הטוב שמך וכו') – חוזר ל"מודים" שהוא כ"מקום שהפסיק בו" (ראה בעיון משנ"ב ק"ד, כ וכו"ה) אמר ד' של החתימה – כאילו חתם, מכל מקום אינו חוזר ש"סוף סוף אינו שקר", שהרי הוא פורים בכל העולם.

הערה לציור המגילה: נחלקו השולחן ערוך והרמ"א בסי' תרצא, ב האם צריך שיהיה "עמוד" בסוף המגילה, עליו יגללה, בדומה לעצי חיים שבספר תורה. ואף שלדעת הרמ"א בשם מהרי"ל: "נהוג שלא לעשות לה כלל עמוד", בספר "נזירות שמשון" (מכון ירושלים), שהירא לדבר ד' יעשה לה עמוד. וכן נהג מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה פורים יט הערה 5), וכן כתב בספר "קול יעקב" (סופר) ס"ק ב שכך הוא על פי קבלת האריז"ל. וכן במגילת הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה עמוד כדעת הגר"א, אבל היה אומר, שאין זה לעיכובא, לדעתו, אפילו לא לבני ספרד ההולכים בשיטת המחבר בשולחן ערוך. **מאידיך**, החזון איש והגרי"י קנייבסקי זצ"ל נהגו לכתחילה כדעת הרמ"א, שלא לעשות "עמוד" כלל (ארחות רבנו ג, עמ' מד).

קריאת המגילה

חייב אדם לקרוא את המגילה **בלילה** ולחזור ולקוראה **ביום**. מי שלא שמע או קרא בעצמו מגילה של לילה – אין לה תשלומין למחרת. ומי שאין באפשרותו לקרוא או לשמוע מגילה, אלא או בלילה או ביום – **עדיף של יום**. ספק אם תהיה לו אפשרות ביום – יעדיף של לילה, שהיא מצווה וודאית.

זמן הקריאה

של לילה: מצאת הכוכבים – בפרזים ובמוקפים : **5:58** עד עלות השחר בפרזים – **4:49** ובמוקפים – **4:48** ו**של יום:** לכתחילה – מנץ החמה בפרזים – **5:58** ובמוקפים – **5:57** עד שקיעת החמה בפרזים – **5:45** ובמוקפים – **5:46** בני **אשכנז**, חוזרים ומברכים שהחיינו גם בבוקר, ומכוונים גם על שאר מצוות היום.

הערה: השומע מקרא מגילה, **דרך טלפון או רדיו** (אפילו בשידור ישיר) – **אינו יוצא** ידי חובה (הליכות שלמה מועדים, ה, שכ"ט, חזון עובדיה פורים עמ' נ"ו). ויש להימנע משמיעתה על ידי רמקול (שו"ת אגרות משה או"ח ב, ק"ח. שו"ת מנחת שלמה א, ט שו"ת שבט הלוי ה, פ"ד ושו"ת אור לציון ב, ד).

"נשים חייבות במצות מקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס" (שולחן ערוך תרפ"ט) לרש"י ורשב"ם – הנס נעשה ע"י אסתר. לתוספות עפ"י הירושלמי – מפני שבכלל הגזרה: "טף ונשים..." . **אין לה ממי לשמוע** – קוראת לעצמה ויכולה גם להוציא חברתה. וכשהיא הקוראת, מברכת: **בת ספרד** – "על מקרא מגילה" **ובת אשכנז** – "לשמוע מקרא מגילה", ולכתחילה, אישה לא תקרא לקבוצת נשים (כל כבודה בת מלך פנימה) בשעת הדחק קוראת אפילו לאיש (שאין לו ממי לשמוע).

קטנים וקטנות בקריאת המגילה

מנהג טוב, להביא את הבנים והבנות משהגיעו לגיל חינוך, לשמוע מקרא מגילה (שו"ע תרפ"ט, ו). "ועל כן, קוראים כל הציבור בקול, ארבע פסוקים, "איש יהודי וגו' "ומרדכי יצא וגו' "ליהודים וגו' ו"כי מרדכי וגו' – כדי לעורר הקטנים, לחנכם בפרסום הנס" (לבוש). **קטנים ביותר**, המרעישים, שכל ביאתם להכות את המן, טוב יותר שלא יביאום לביהכ"נ, ואין האב מקיים בזה מצות חינוך כלל" (משנ"ב שם). והוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "מצות חינוך לשמיעת מגילה, אינה אלא, כשמסוגל לשמוע המגילה כולה". ולמעשה, בן אפילו בגיל 11, עדיף שהוא ישמור על תינוק בבית **ואמו תלך לבית הכנסת** – שו"ת חלקת יעקב א, קמ"ד.

שמיעת קריאת המגילה – כהלכתה

כדאי לשמוע את הקריאה במקום שאין מרעישים בהכאת המן, משום, שכאשר לא שמעו מילה אחת – **לא יצאו** ואין קוראים אותה למפרע! כלומר חובה לשמוע כל המגילה כסדר, מתחילתה ועד סופה. **עצה:** להחזיק ביד

את נוסח המגילה וכשהחסירו שמיעת מילה או יותר, להשלימה בקריאה מתוך הנוסח, ושוב להקשיב לקורא, כיון ש"שמעה מקצתה בעל-פה יצא ידי חובה".

הערה: במקום שאין בשום אופן מגילה כשרה, קוראים המגילה בלי ברכות מחומש, ואומרים הלל שלם בלא ברכה ש"קריאתה זו היא הילולא" (שע"ת תרצ"ג, ב ובתשובה מאהבה א, מ"ה בשם הנודע ביהודה).

לאחר קריאת המגילה, בקריאה **בנוכחות עשרה גברים** - מברכים "הרב את ריבנו וכו' אומרים" אשר הניא וכו' שושנת יעקב וכו' [אינו רק זמר להרבות שמחה, כנפסק: "**צריך שיאמר** כל אדם אחרי שמיעת המגילה ארור המן ברוך וכו' וגם חרבונה זכור לטוב" - שו"ע תר"צ, ט"ז]. ואומרים ואתה קדוש וכו' ומברכים "פורים שמח".

אבל ר"ל המוחזק מידי שנה **לקרוא את המגילה** ובפרט אם אין בקי כמוהו או שהוא חשוב והגון - יכול לקרוא אפילו לכתחילה (שו"ת מחנה חיים ב, ס"א וכה"ח תקפ"א, ל"ג) ולדעת רבים, יכול אף לברך את הברכות (גשר החיים כ"ג ד-2 בשם הגאון האדר"ת ושו"ת בית יצחק יו"ד ב, קנ"ח). פרט לברכת "שהחיינו" שיברך אחר, ויכול אחר לברך כל הברכות והקורא יקרא (מ"ב תרצב, א).

הנהגות ליל פורים

כשחוזרים מבית הכנסת, בליל פורים, לאחר קריאת המגילה - יהיה שולחן ערוך ... יש נוהגים להדליק **שני נרות** בבית ["וליהודים הייתה אורה"] בלי ברכה. (קיצור שו"ע). יש נוהגים, **שלא לאכול בשר** בליל פורים, מפני שסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובה, ושלא יראה כאוכל סעודת פורים שלא בזמנה (שער הציון תרצ"ה, י"ב) **יש לזכור:** משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים, שקוימו בלילה - **לא יצאו יד"ח**.

שחרית

משכימים לבית הכנסת (מ"ב תרצג, ו) מפני שמוטל על כל אחד להתעסק באותו יום בהרבה מצוות (מחצה"ש, שם, ב). **קוראין לתורה** שלשה בפרשת "ויבא עמלק וילחם וגו'" בפרשת בשלח (שמות יז, ח – טז). **ובני ספרד** – כופלים את הפסוק האחרון. **ואין חולצים את התפילין** עד לאחר מקא המגילה (מ"ב תרצג, ו) אא"כ חוששים לגוף שאינו נקי. מפני שדורשים **"ויקר"** – אלו תפילין. ואכן, בבן איש חי (א) תצוה, ט כשאומר "ויקר" ישים ידו על התפילין וינשק. **בני אשכנז** מברכים בבוקר שוב "שהחיינו" על המגילה, ויכוונו להוציא את שאר מצוות היום.. לאחר הקריאה בבוקר – אין אומרים **"אשר הניא"**. (שו"ע תרצב, שיר של יום: כ"ב (מעשה רב, נר)

משלוח מנות

שולחן ערוך תרצ"ה, ד: חייב אדם לשלוח לחברו, שתי מנות בשר או שאר מיני אוכלים" והמקור במגילה: **"ומשלוח מנות איש לרעהו" – שתי מנות לאחד.** ושני טעמים למצווה:

א. להרבות בדרך כבוד לסעודת חברו, שלא יחסר לאף משפחה לשמוח בשפע ובהרווחה (תרומת הדשן קי"א) ולא חילקו בין משלוח לעניים לבין עשירים, שיש להם רב - כדי שלא לבייש את מי שאין לו, כששולחים רק אליו (שו"ת חת"ס או"ח קצ"ו). **ב. להראות חיבה ורעות** לתקן מה שאמר המן הרשע "ישנו עם מפוזר ומפורד" (מנות הלוי לר"ש אלקבץ). ולכן הוסיף השו"ע: "וכל המרבה לשלוח לרעיו, משובח" ולפי טעם זה, צריך שיידע המקבל מי השולח (שו"ת כתב סופר או"ח קמ"א). והרב מבריסק זצ"ל נהג לבדוק את התכולה של המשלוח, להתרשם, ולהרגיש את האהבה והרעות למשלח (תשובות והנהגות פורים, עמ' י"א).

תכולת המשלוח

שני מיני מאכלים **אפילו מאותה ברכה,** או מאכל ומשקה, ואפילו שתי משקאות. כגון **במאכלים:** תפוח ואגס, פרגית וסטיק, עוגת גבינה ושטרודל תפוחי עץ, שניצל ופולקע, רבע עוף צלוי, ומבושל - טעמם שונה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מרעהו" פורים, עמ' ל"א) ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, אפילו רבע עוף "עליון" ו"תחתון" – שתי מנות, כמו לעניין בורר בשבת, שהם כשני מינים (הליכות שלמה יט, ס"ק יב ומאור השבת ג, מכתב מ). **ובמשקים:** בירה ואייס קפה, בקבוק מיץ ענבים ובקבוק מיץ תפוזים. אבל מים מינרליים ללא תוספת טעם, או מי סודה - אינם "מנה" (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מפיהו" עמ' ל"ג).

צריך ששתי המנות יהיו ראויות לאכילה מיד (לא עוף קפוא, נס קפה, שקיקי תה או מנות חמות), הדורשים הכנה – כלשון קיצור שולחן ערוך קמ"ב, ב: "דבר הראוי לאכילה **כמות שהוא**, בלא תיקון". וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל ב"שלמי תודה" פורים, כ"ט. כמובן, כשיש מלבדם שני מיני אוכלים, ניתן להוסיפם.

יש לשלוח לכתחילה, **בהכשרים** המתאימים **למקבל** וכן לפי **בריאותו** (בלי סוכר, ללא מלח, גלוטן, לאוכלים רק קמח מלא וכדומה, וספק אם יוצאים ידי חובה, בשליחת ממתקים וחטיפים לזוג קשישים), אף שלדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל אם שלחו, מנות שאין המקבל עצמו רשאי לאוכלם מטעמי בריאות - יצאו ידי חובה (הליכות שלמה יט ס"ק יא). כמו כן, העירני מרן הגרש"ז זצ"ל, שיש להתאים את המשלוח לפי חשיבותו של המקבל, כפי שמצאנו בגמרא "קיימת בנו רבנו .. מתנות לאביונים... ולא משלוח מנות..."

הוסיף מרן, אף שיש לברוח מן הכבוד, היינו, בנוגע לכבוד עצמך, אבל כשעוסקים בכבודו של אחר "יש להדר, כפי שהוא מחשיב את עצמו, אף שבעיני אחרים, אינו כל כך חשוב", וסיפר לי, כשעשה "שלום זכר" בביתו לבניו, כיון שלא היו כל הכיסאות שווים, לזה חסרה גומייה אחת והשני התנדנד הרבה, היה רבנו, תולה כל הזמן את עיניו בדלת, לראות מי הוא הנכנס, וחיפש בין הכיסאות הפנויים, היכן ראוי להושיב את הנכנס, לפי מה **שהוא** מחשיב עצמו. **יש הממתינים**, שיגיע תחילה המשלוח מהשולחים, ואז יחזירו את משלוחם, שסבורים, שמהראוי שהאחרים ישלחו להם תחילה, אמנם, לדעת ה"שפת אמת", אדרבה, נאמר "**איש** לרעהו" **איש** - לשון חשיבות, אם כן, **תקדים אתה**, ה"חשוב" לחברך.

המשלוח ומקבל

כל איש ואישה וכן קטן וקטנה מגיל 6-7 - חייבים במשלוח מנות שכולם היו באותו הנס וצריכים לשמוח ולשמח – "קיימו וקיבלו עליהם היהודים" וגם נשים וקטנים בכלל – משנ"ב ופמ"ג שם). והחינוך לקטנים, שנותנים להם מנות שישלחו לחבריהם וחברותיהן (חנוך לנער להגר"י בלוי זצ"ל פורים, כ"ז, הערה ז). וכתב לי מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל "**וטוב שיאמר הבעל לאשתו** וכן לבתו משהגיע לחינוך והיא סמוכה על שולחנו, שהוא נותן גם עבורם, ועל כל פנים ייתן להם רשות לתת מן הבית, וזה כמשלוח שלהן" ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: טוב שהאישה וכן הבת יעשו קנין במשלוח ששולחים עבורם מהבית, אא"כ אמרו לה שיש לה רשות לקחת מהבית (יבקשו מפיהו פורים א, כ). איש שולח **לאיש** ואשה **לאשה**, או למשפחה.

גדול השולח לקטן – יש אומרים, שלא יצא, שנאמר: "**איש לרעהו**" (שאלית יעבץ א, ק"כ וכה"ח תרצ"ד, י"ב).

יש לדעת: המצווה, לכתחילה, שיישלח המשלוח על ידי מי שאצלו היום פורים, ושיגיע המשלוח **בפורים** למי שאצלו באותו יום הפורים. על כן השולח מבני ברק או מטלז-סטון לירושלים ביום שלישי י"ד – לא יצא. וכן השולח מירושלים ביום רביעי ט"ו לביתר, קריית ספר, מבשרת או טלז-סטון וכן להיפך- לא יצא ידי חובה, שאין זה משלוח מנות אלא מתנה חמודה בעלמא.

השולח למי שכבר שיכור: אם לא תפוג שכרותו עד לפני השקיעה - לא יצא ידי חובתו. **ושיכור ששלח לשיכור**: אין צריך לומר שלא יצא ידי חובה.

אבל ר"ל במצוות משלוח מנות

אבל ר"ל - חייב במשלוח אחד (לא יין ומעדנים), אפילו בתוך שבעה (שו"ע תרצ"ו, ו משנ"ב ובא"ח (א) תצווה, י"ח). ולדעת הרמ"א אין שולחים לו (שזה כ"שאלית שלום" שאסורה כל י"ב חודש, שלא שואלים אבל: "מה שלומך"). ואם שלחו לו – מקבל, כשם שכשכבר שואלים לשלום, משיב שלום (שו"ת שבט הלוי י, ק"ז). פרט אם שלחו לו דברי שמחה – **אסור** לקבלם (משנ"ב תרצו, כא).

רוצים בכל זאת לשלוח לאבל (נזקק) - שולחים רק מוצרי יסוד לא ממתקים או יין. כמו כן, רוצה אשה לשלוח לאשת האבל ולא לאבל עצמו - מותרת (שו"ת שבט הקהתי א, שכ"ו וב"פני ברוך" כט, הערה עא) אף שהסיבה לקשר, הוא האבל עצמו (דעת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל בתורת המועדים י"ב, ב). **בן ובת** שולחים לאביהם או לאמם האבלים, שזה כפריעת חוב להכרת טובה (שבט הקהתי, שם). ומטעם זה, **שולחים לרבו או למלמד** אבלים, מעטפה כנהוג, בלא משלוח מנות, שזה כפריעת חוב והכרת טובה (שו"ת דברי מליאל ה, רל"ז) לעניין השתתפות אבל בסעודת פורים: להלן עמ' 15.

משלוח מנות מלווה למלווה: החייב כסף לחברו לא ישלח לו משלוח מנות, אלא אם כן שולח לו כל שנה (מחשש ריבית). **משלוח מנות למחלל שבת שאינו שומר תורה ומצוות** (באופן שזו האפשרות היחידה לקיים את המצווה באותו מקום): כתב הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות ג, רל"ו): מחלל שבת אינו נקרא "רעך", ואין לנהוג בו רעות וידידות, אלא אם כן הוא כתינוק שנשבה". וכן כתב הגרי"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו א, עמ' כ) שכששולחים למחלל שבת לתאבון ולא להכעיס - יוצאים ידי חובה, אלא שיש להיזהר שלא להכשיל באכילה ללא ברכה. ואפשר להוסיף פתק חמוד - "ברכתו... בכל אופן אם שלח מחלל שבת משלוח מנות, כתב הגר"נ קרליץ זצ"ל (פסקי שמועות) שיש להחזיר לו.

אופן המשלוח וצורתו יש נוהגים **ששולחים ע"י שליח** (שנאמר: "ומשלוח") אבל יוצאים גם כשמביאים בעצמם, וראיה מהגמ' "מחלפי סעודתייהו" - שהחליפו תלמידים את מנותיהם בסעודה, לקיים משלוח מנות (חזון איש בארחות רבנו ג, עמ' כ"ג הגרי"ז הלוי בתשובות והנהגות ב, עמ' ק"ב). ואפשר לשלוח על ידי קטן וקטנה (חת"ס לגיטין כ"ב ע"ב). אלא שצריך לוודא שעשו שליחותם (שו"ת חלקת יעקב א, ק"ג) וצריך שיגיעו שתי המנות **יחד**. ולכן, כששולחים שני ילדים שהאחד איטי, והראשון האוחז בבקבוק כבר ליד הדלת, והשני עם העוגה משתרך מאחור, יש להנחותם, שיעמדו בפתח ביחד, ואז יקישו בדלת, שנאמר "**ומשלוח מנות**" ולא משלוח מנה ועוד מנה (החיד"א בשו"ת ברכה).

זמן המצווה: משלוח מנות, וכן מתנות לאביונים וסעודת פורים, זמן קיום מצוותם, **מהזריחה**: בפרזים - **5:58** במוקפים - **5:57** ועד **שקיעת החמה**: בפרזים - **5:45** במוקפים - **17:46**. רצוי להביא המשלוח לפני הסעודה (להרבות לסעודה). ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א, רצוי לשלוח משלוח מנות אחד, לפני ארוחת הבוקר, ככל מצווה שזמנה ביום, שלכתחילה, אין אוכלים לפני קיומה (מו"ז ב, קפו וכן העידו שנהג מן החת"ס).

מתנות לאביונים

נותנים **שתי** מתנות **לשני** אביונים נפרדים, הפוגש **זוג** אביונים בעל ואשתו ונתן בכוונה שיהיה בנפרד לבעל ולאשה - לדעת שו"ת בנין ציון וכף החיים יצא ידי חובה. **מאיך**, לדעת ערוך השולחן שם, והגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר "ישמח ישראל עמ' קלז - לא יוצאים ידי חובה. נותנים גם עבור האישה וילדים שהגיעו לחינוך. **מי נקרא אביון**, לדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א היינו - המתקשה בפרנסתו השוטפת ואינו מתבייש לבקש עזרה מאחרים ד"לא כסיף למיתבע" [אינו מתבייש לבקש] **ובכלל זה**, כל מי שלמרות הכנסותיו, "אינו גומר את החודש" או מי שיש לו הרבה חובות, כגון להשיא את ילדיו (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הגר"ח קנייבסקי זצ"ל).

סכום הנתינה בזמננו: לדעת המשנ"ב עפ"י הריטב"א יוצאים ידי חובה בנתינת פרוטה ומעלה (**כ 9** אגורות). ובשערי תשובה, שם: "מתנה חשובה" שלדעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (עלון "מים חיים" 70 לגר"א דינר) שיעור סעודה קלה שנהנים ממנה (כגון לחמנייה ושוקו וכדומה) בערך בסכום של **10** ₪ לכל אביון. **הלכה למעשה:** כתבו הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני ב, עמ' י"ג והגר"ח קנייבסקי זצ"ל ש"מספיק לתת כמו שכתוב במשנ"ב, כל סכום שהוא יותר מפרוטה". אמנם, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (אגרת הפורים ד, ו) : **הידור** לתת לכל אביון שיעור סעודה - כ 50 שקלים. "מתנה חשובה לשמח את הלב".

הערה: אין נותנים מתנות לאביונים מכסף מעשר - היינו, הסכום הבסיסי לקיום המצווה - כנ"ל. ואף לא משלוח מנות [המשלוח הראשון - 2 מנות לאחד] ואף לא "זכר למחצית השקל" מכספי מעשר.

מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ומשלוח מנות לרעיו שאין שמחה גדולה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות - רמב"ם הלכות מגילה פרק ה.

סעודת פורים

מדליקים נרות, בלא ברכה, שנאמר: "ליהודים הייתה אורה". ספק אם חייבים **בפת**, שלא נזכרה סעודה, אלא "משתה ושמחה" (מג"א והנצי"ב). וערוה"ש הביא ראייה שגם משתה הוא עם פת, מהנאמר אצל לוט: "ויעש להם **משתה**, ומצות אפה ויאכלו". מכל מקום, חייבים במאכלים טעימים ואהובים. יש מגישים **דגים** - מזל אדר (וראה שו"ת שבט הלוי ג, יח ס"ק ב)

חובת אכילת בשר בסעודת פורים: ברמב"ם מגילה ב, ט"ו "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו" ולמעשה במג"א שם, שאין חובה בבשר ובש"ת שבט הלוי י, יח כתב הגר"ש ואזנר זצ"ל שאף שאין חיוב בבשר, אבל יש מצוה באכילתו. ובש"ת רבבות אפרים א, שז בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שלענין סעודת פורים די בבשר עוף, שלא כדעת הגר"י פ"שר זצ"ל שיש לאכול דווקא בשר בהמה. **הערה:** היושבים לסעודה, אם הגיע שעת חצות היום – **12:20** וטרם התפללו מנחה – צריכים להתפלל מנחה לפני שיושבים לסעודה. התחילו בהיתר – אין צריכים להפסיק.

הנחיות למקיימים חייב עד דלא ידע בהידור

(עפ"י מקורות רפואיים מוסמכים)

א. יש לאכול בטרם שותים, בעיקר מוצרי פחמימות [תבשילי דגן, תפוחי אדמה ואורז], ומומלץ לחם קלוי, המסייע רבות לעיכול האלכוהול. כמו כן, להקדים לשתייה, שתיית מים או משקאות קלים, עדיף המועשרים בוויטמינים, למניעת התייבשות הגוף, לסייע בספיגת האלכוהול, וכדי למנוע תחושת בחילה. יש להימנע משתיית משקאות המכילים קופאין (קולה, קפה, תה וכדומה), המייבשים בנוסף לאלכוהול. **ב** אין לשתות בבת אחת. יש להמתין בין מנת משקה, כגון כוס יין המכילה 13% אלכוהול, או כוסית משקה חריף של 45% כחצי שעה עד המנה הבאה, ולשלב אכילה, לתת זמן לעיכול האלכוהול. ההמתנה, אינה מונעת את ההשתכרות!

חידוש חיוני: מחקר חדשני שהתפרסם בחורף תשע"ח, חשף עובדה מדהימה ובדוקה, כדי להפיג את השפעת האלכוהול לאחר השתייה - יש לשתות משקה "ספרייט" או "7UP", והשפעת האלכוהול מתפוגגת להפליא! זאת בנוסף לשתיית משקאות המכילים: מלח, סוכר, אשלגן ובפרט ויטמין C להחזיר לגוף את המינרלים והוויטמינים שנאבדו, בעקבות השתייה המרובה. החשים, חלילה, שלא בטוב, בבוקר שלמחרת, מומלץ לאכול צינים, בננות וביצים (עדיף מבושלות ולא מטוגנות), וירבו בשתייה ובמנוחה.

שמחה של מצוה - כתב **בביאור הלכה**, תרצ"ה בשם **החיי אדם**: "ואמנם, היודע בעצמו שיזלזל... במצווה מן המצוות, בנטילת ידיים, בברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש – **מוטב שלא ישתכר**, וכל מעשיו יהיו לשם שמים". וציין מרן החפץ חיים ז"ע, שגם בפורים אסור לדבר "לשון הרע"...! **שימו לב !!!** בתום סעודת פורים, **השותים אינם נוהגים**, ורק **שוטים**, שותים ונוהגים!!!

השוכח על הניסים בברכת המזון – **אינו חוזר**. ואפשר להוסיפו כבקשה בין הרחמן וכו'. די בסעודה אחת, ואפילו היא ארוחת הבוקר (אחרי שמיעת המגילה), מכל מקום סעודה שהתחילה ביום הפורים, ונסתיימה בלילה – אומרים בברכת המזון **"על הניסים"**.

השתתפות אבל ר"ל בסעודת הפורים: למעשה, אסור להשתתף בסעודת פורים מחוץ לביתו (שו"ת אגרות משה יו"ד ג, קס"א ויש להקל כשמתארח אצל ילדיו, ואין משמיעים כלי זמר. אמנם, **נגן מקצועי** לאחר ל' לאביו או אמו - מותר לנגן בשמחת פורים לאחרים (פת"ש תרצ"ו, ד)

נוהגים ללמוד הלכה מהלכות הפסח בסעודת פורים, שהוא תוך ל' יום לחג. ויש נוהגות לנקות **ארון קטן**, מיד אחרי סעודת פורים, ומשלושים יום קודם הפסח, מועילה כבר בדיקת הארון בנר או פנס (בלא ברכה), ואם לא מכניסים, מעתה, חמץ, המקום בדוק וכשר לפסח.

שבת פרשת "ויקהל-פקודי", "חזק" מברכים חודש ניסן – "פרשת החודש"

מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים פרשות השבוע, ובשני משמות י"ב, א "החדש הזה לכם ראש חודשים וגו' " **ההפטרה:** "כל העם וגו' " (יחזקאל מה טז) **ברכת החודש: המולד – ליל רביעי שעה 1 24 דקות ו 12 חלקים.** ראש חודש ניסן ביום **החמישי** הבעל"ט ואף שבסוף ספר "אשי ישראל" הערה בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שבנוסח "יחדשהו הקב"ה וכו' " אומרים **"ולגשמים בעתם"**, כיון שעד הפסח הוא עדיין זמן גשמים בלוח "בינה לעיתים" שבמכתבים חדשים, חזר בו הגר"ח זצ"ל מהערתו זו.

פורים כשר ושמח

לברורים וקבלת דפי הלכה הרב יצחק יעקב פוקס, y0548483398@gmail או בפקס: 025372586

